

BESZÉLGETÉS HAJDU SZABOLCCSAL

Idő van

MORSÁNYI BERNADETT

A BÉKEIDŐBEN EGYMÁST KERESZTEZŐ SORSOK PILLANATKÉPEIBŐL ÁLL ÖSSZE EGY BOLDOGTALAN, PARANOIÁS ÉS ERŐSZAKOS TÁRSADALOM TABLÓJA.

• A Fehér tenyér *kapcsán nyilatkozta, hogy a premier-vetítés alatt a szüleid reakcióját figyelted. A Békeidő bemutatóján nem volt lehetőséged arra, hogy a közönséggel együtt nézd a filmet, hogyan vált mégis közösségi élménnyé az online vetítés?*

Nagyon furcsa érzés volt, hogy ez egy premier, mert nem tudtuk, hány ember ül a készülékek előtt, ott vannak-e egyáltalán. A nap végén láttuk a számokat, amik nagyon jók lettek, az emberek pedig kommentekben feltöltötték a fotókat, ahogy nézik a filmet, érdekes premier-élmény volt. Örülök, hogy belevágtunk és tapasztalatot szereztünk az online terjesztésben, mert ha valamiért esetleg nincs forgalmazási lehetőség, akkor nem marad más csak az internet.

• *Film-antológiának nevezed a filmet. A 22 epizód történetei összekapcsolódnak, helyenként szinte egybeolvadnak, a szereplők is keresztezik egymás útját.*

Azért mondom, hogy „film-antológia”, mert alapvetően mindegyik fejezet egy külön téma, kicsit olyan, mint egy novellafüzér. Minden egyes felvetett téma fontos, szerettem volna, hogy ezeken legyen a fókusz, s a néző ne azon gondolkodjon, hogyan kapcsolódnak össze az egyes epizódok, miközben persze összekapcsolódnak. Nem véletlen a Thomas Bernhard-idézet a film elején: „Mintha mindent testvériségbe fűzne a pillanat: a rút közelébe merészkedik a szépnek, és megfordítva a kíméletlen a gyengének.” Mert azáltal, hogy finoman összekapcsolódnak a történetek, társadalmi tablóvá, pillanatképpé válnak. Atmoszférák és modellek jelennek meg, az összekapcsolások szükségesek ahhoz, hogy érezhető legyen az ok, okozat és a következmény.

• *A Thomas Bernhard-idézetben megjelenő kettősség a szereplőkre is igaz. A Sárosdi Lilla alakította tanárnő például tör-zúz, kiabál egy virágüzletben, követeli a panaszkönyvet, egy másik jelenetben, a kávézóban viszont vendégkönyvet kér, hogy megdicsérje az udvarias pincért.*

Ebben a filmben nincs sok lehetőség arra, hogy megmutassunk sorsokat, mert nagyon sok szereplőről van szó, nem egy szereplő karakterét bontjuk ki, látjuk különböző helyzetekben, hanem sok szereplőt látunk néhány helyzetben, s ezekben a helyzetekben kell a karakterükről, személyiségükről többet megtudnunk, olyan típusú kettősségeket, amiket említesz. Ezért fontos, hogy az egyes szereplők, milyen típusú jelenetekben tűnnek fel. Előfordul az életben, hogy valakit az egyik ember egy borzalmas vadállatnak ismer meg, míg egy másik kenyérré kenhetőnek. Minden attól függ, hogy milyen helyzetben ismerkednek meg, milyen a kapcsolatuk minősége, persze mindig minden függ a partnertől.

• *Az egyik szereplő, Dorottya (Wrochna Fanni) kényszeresen hazudik. Filmjeiben visszatérő motívum, hogy a szereplők azért nem mondanak igazat, mert a környezetük a hazugságot könnyebben elfogadja.*

Ezt szépen elmondja a filmben Schilling Árpád, amikor arról beszél, hogy az emberek félnek a megaláztatástól és a szégyentől. S ezt pont Dorottyának mondja el, aki arról beszél egy másik jelenetben, hogy azért hazudik, mert nem akar csalódást okozni. Minden hazugság mögött a félelem van, s a Schilling alakította karakter pontosan levezeti, hogy egymás megítélésétől félünk a színházban, az

iskolában, a megszégyenítéstől a legapróbb helyzetekben is. Visszatérő témám, mert nagyon esendő dolognak tartom. A konfliktusok, félreértések nagy része abból származik, hogy nem tiszták a helyzetek és a kommunikáció, sok a csúsztatás, a hazugság. Az ember első körben hajlamos ezt elítélni, de ha megnézzük az egyes emberek sorsát, s azt a helyzetet, amiben az adott dolog megtörténik, akkor az egy kicsit más. Azt gondolom, hogy pontosan így, ahogy ez a két jelenet egymás mellé van téve, el tudja gondolkodtatni a nézőt, s nem feltétlenül azt a következtetést vonjuk le, hogy ezt a lányt el kell ítélni.

• *Békeidő címmel már írtál egy darabot, de a film nem a színdarab adaptációja. Milyen tartalmat társítasz ehhez a címhez, miért fontos neked?*

Kilenc évvel ezelőtt nekifutottam annak, hogy ezt a fogalmat tartalommal töltssem fel. Foglalkoztatott, hogy ez alatt a cím alatt csináljak egy társadalmi tablót, csak nem tudtam, hogyan fogjak hozzá. Temesváron írtam egy színdarabot ezzel a címmel, hasonló a filmhez abból a szempontból, hogy egy társadalmi tabló, ott is több történet fűződik össze, de nincs rokon elem vagy karakter. A struktúra hasonló, a szándék, s a vállalás, hogy „békeidő” cím alatt politikával, feszültséggel átítatott, széthullásban levő társadalmat mutassak be. Amikor a filmet elkészítettük, még *Treasure City* volt a címe, mert Kolozsváron forgattuk, s Kolozsvárnak a történelmi neve „kincses város”, s volt ebben egy kis játék is, hogy a film a humán kincsek kereséséről szól. De végül úgy döntöttem, hogy nem akarok angol címet adni, s fél évvel ezelőtt a *Békeidő* mellett döntöttem, mert nagyon passzol az egészhez, tele van konfliktussal, minden egyes epizód. Közben beütött a vírus, s a járványból visszanezve a „békeidő” fogalma még érdekesebb lett. Mintha megnyomtak volna egy nagy féket, megálltunk, s elgondolkoztunk, mi volt az az élet, amit eddig éltünk, s látjuk, min lenne érdemes javítani, mit lenne jó megtartani. Teljesen váratlanul bejött a Vitézy-ügy...

• *Hogyan érintett Vitézy László kirohása?*

Kijöttünk ezzel a sajtóhírrrel, hogy bemutatjuk a *Békeidőt*, erre rövidesen megjelent a Facebookon egy indulatos

bejegyzés Vitézy Lászlótól, hogy „eloptátok a címet”, vagyis a *Békeidő* foglalt. De az indok az, hogy Sárosdi Lilla és Schilling Árpád is játszik a filmben, tehát azért nem vagyok jogosult arra, hogy a címet használjam, mert ideológiailag nem azon az oldalon állok, amin ő. Rejtély, Vitézy honnan tudja, milyen ideológiai oldalon állok. Ebből a posztból értesültem arról, hogy van egy *Békeidő* című filmje, bár ismerem pár filmjét, ezt pont nem. Még aznap este megnéztem, hogy tudjam, miről van szó, s írtam neki egy barátságos levelet, hogy láttam a filmet, jó film, de hogy szerintem ez a két mű békésen elfér egymás mellett, pláne, hogy az övé negyven évvel ezelőtt készült egy másik politikai szisztémában, minden más, tehát nem összekeverhető a két film. A címet nem változtatom meg, mert akkor úgy tűnne, azért változtatom meg, mert ő azt mondja, hogy Schilling Árpád és Sárosdi Lilla vállalhatatlan, miközben teljes véletlenszerűen vállalom őket, nem véletlenül szerepelnek a filmben. A törvényben egyébként fekete-fehéren le van írva, hogyan lehet címeteket használni, s azt Vitézynek is tudnia kell, hogy ilyen típusú általános fogalmak szabadon felhasználhatók, nincs bennük speciális szókapcsolat, szerzői lelemény, tehát nem levédhetők. Vitézynek több olyan filmje is van, amelynek címe, korábban készült filmek címével megegyezik. Például a *Majd holnap...* című filmet Vitézy úgy különböztette meg Elek Judit nyolc évvel korábban készült filmjétől, hogy három pontot tett a cím mögé. Én sosem vettem el így címet, de aki ilyen típusú címet választ, mint a *Békeidő*, annak számítnia kell arra, hogy más is választhatja.

A *Délibáb* cím is számtalanszor előkerülhet. Makk Károly *Szerelem* című filmje is ilyen, Haneke és Gaspar Noé is választotta címnek, s lehetne sorolni. Méltatlan ez a dolog hozzám és Vitézy Lászlóhoz is. A személyemet érintve nem kavart fel az eset, ami fölkavar az az, hogyan történhet meg, hogy a közszolgálati televízió megváltoztatja a műsorát Vitézy miatt, s a premierünk előtt levetíti a filmjét, és természetesen elkeserítenek az olyan típusú cikkek is, mint ami az Origón jelent meg ezzel kapcsolatban, név nélkül. Minősíthetetlen gyalázkodás, alaptalan és következmények nélküli rágalmaszás, ami most már egyre gyakoribb. Nincs kontroll, nincs egy szabályzat, ami azt mondaná, hogy ilyen nem lehet csinálni. A Magyar Televízió híradása erről az ügyről a híradóban egy az egyben bevágható lenne a filmbe. A családomnak rosszul esik az ügy, de én stabil vagyok, nem kell félnem.

• *A film egyik markáns témája a #MeToo-probléma. Sárosdi Lilla történetét is beépítetted a filmbe, ráadásul férje, Schilling Árpád alakítja Marton László karakterét. Az is kiderül, hogy a filmbeli tanárnőnek viszonya volt egy tanítványával. Mennyire volt tudatos ez az inverz, hogy Sárosdi Lillát és Schilling Árpádot a másik oldalra helyezd?*

Ez egy újrajátszás is a filmben, az egyik legősibb dolog, a színház lényege. Az én nézőpontomból egyfajta szertartás, újrajátszása azoknak az eseményeknek, amik megtörténtek velünk, van egy megtisztító jellege. Hiszek abban, hogy az ilyen újrajátszásoknak nagy haszna és hatása van.

Békeidő
(Hajdu Szabolcs)

Az, hogy ezt Schilling Árpád elvállalta és újrajátszotta egy nagyon fontos és bátor dolog.
• *Milyen érzés volt Sárosdi Lillának viszontlátni a személyes történetét?*

Nagyon erős hatással volt rá, mondta, hogy félelmetes volt újranéznie, nem is nagyon tudott beszélni róla. De onnantól kezdve, hogy publikussá teszünk és fikcionalizálunk egy történetet, már nem róluk szól, hanem mindenkiről, aki ilyen helyzetbe került vagy kerülhet. Elindítunk a személyestől valamit és tágítjuk az általános felé, hogy minél több

ember tudjon hozzá kapcsolódni és érvényesnek érezhesse a saját életére vonatkozóan is.

• *Filmjeidben, hol a stilizáció dominál (például Bibliothèque Pascal), hol a realista vonások erősödnek fel (például Ernelláék Farkaséknál), a Békeidőben a kettő egyensúlyban van. A téma nyilván meghatározza a formát, de hogy érzed, vannak ilyen, vagy olyan (alkotói) korszakaid?*

Úgy érzem, hogy van bennem egy állandó működés az engem körülvevő dolgok feldolgozásával kapcsolatban, s ezek időnként ebben a formában, máskor abban a formában jönnek ki. Alapvetően a téma határozza meg, hogy melyik formát használom. Mind a kettő felé nagy a vonzalmam, s bizonyos filmekben ezt kombinálom is, a *Bibliothèque Pascal*ban is ötvözve van pont a kerettörténettel. Megvan bennem az igény, hogy mikrorealista szinten mutassak meg jeleneteket, azért, hogy meg tudjam érteni az adott problematikát. Szemtanúvá kell tennem magamat, s a nézőt, úgy, hogy ezeket a jeleneteket pontosan megmutatom, ehhez viszont ismerni kell a realizmust. Ez egy elemi igény bennem, a másik oldalon viszont a kifejezhetetlen, a szavakkal és a realizmussal kifejezhetetlen metafora áll. Atmoszférák, furcsa belső izgalmak, amiket más eszközökkel tudok kifejezni, például zenével, ritmussal, kameramozgással, színekkel, arcokkal, szimbólumokkal.

• *A Békeidő végén a varázslónak készülő kislány (Pálfi Magdó) és a taxis-rezonőr karakter (Wilhelm Buchmann) elakad egy körforgalomban. Többen úgy értelmezik a film végét, hogy itt már csak a csoda, a varázslat segíthet, nekem viszont az is eszembe jutott, hogy rajtunk múlik, hogy melyik utat választjuk, a megoldás a kezünkben van.*

Ezek azok a jelentések, amelyek nem konkrétak, és nagyon tág értelmezési lehetőséget adnak. Először mindig megpróbálok realista módon megragadni egy gondolatot, de ha nem megy, ha úgy érzem, hogy túl szűk, és lebutítja, amit érzek és gondolok, akkor kezdenek megjelenni a képzeletben a metaforák. Amikor itt tartok, már tudom, hogy nem megragadható konkrétan az adott gondolat, csak ott a messzeségben lebeg, utalásokkal viszont tudok róla beszélni. Így van ez ebben a filmben is. •

